

ILC ZORG VOOR LATER

Jaarverslag 2009

ILC ZORG VOOR LATER

Inhoud

Inleiding	3
Thema Participatie en Inkomen	4
Thema Zorg en Wonen	6
Thema ICT en Silver Economy	7
Internationale samenwerking	8
Partnerschappen	9
Communicatie	11
Bestuur en organisatie	12

ILC ZORG VOOR LATER

Inleiding

Het jaar 2009, derde jaar ILC Zorg voor Later stond in het teken van stabilisatie en doorbouwen. Stabilisatie van de eigen koers en het doorbouwen om de organisatie voor de toekomst gereed te maken. De inhoudelijk ingezette koers – die werd in gezet in het werkplan 2007–2010 is leidend geweest voor de activiteiten van de organisatie.

Uiteindelijk is eind 2009 gebleken dat dankzij een aantal partnerverbintenissen de toekomst van ILC Zorg voor Later op dit gebied kon worden veiliggesteld. In dit kader is het bureau van ILC Zorg voor Later eind 2009 ondergebracht bij de Leyden Academy on Vitality and Ageing, te Leiden. De directievoering is daar ook belegd. Door deze samenwerking is het mogelijk gebleken de ondersteuning van de werkzaamheden van ILC Zorg voor Later voor de komende jaren te garanderen.

Graag willen wij voormalig directeur van ILC Zorg voor Later, Ger Tielen, bedanken voor zijn toewijding, kundigheid en enthousiasme van de afgelopen jaren.

Dit jaarverslag biedt een overzicht van de inhoudelijke projecten en de samenwerkingsverbanden van ILC Zorg voor Later. Deze activiteiten worden per thema toegelicht.

ILC Zorg voor Later dankt alle partners en collega's voor de samenwerking in 2009 en verheugt zich op verdere activiteiten in 2010.

ILC ZORG VOOR LATER

Thema Participatie en Inkomen

Generaties Samen aan het Werk

ILC Zorg voor Later wil door middel van expertmeetings maatschappelijke thema's aan de orde stellen bij beleidsmakers en belanghebbenden. Om de discussie over leeftijdsgebonden arbeid vorm te geven heeft ILC Zorg voor Later het initiatief genomen om het thema 'Arbeidsparticipatie op hogere leeftijd' aan de orde te stellen. De economische crisis, de nieuwe koers van het ministerie van SZW, nieuwe afspraken tussen sociale partners (waaronder verhoging AOW-leeftijd) en nieuwe subsidievoorwaarden maakten een andere aanpak van het oorspronkelijke projectidee 'Generaties samen aan het werk' noodzakelijk. Deze nieuwe aanpak werd nagestreefd middels een expertmeeting die begin 2010 in samenwerking met Randstad is gehouden. Deze expertmeeting kan de opmaat zijn voor een nieuw subsidieverzoek. Idee is dit project dichterbij de kernfuncties van ILC Zorg voor Later te trekken en te concentreren op oudere werknemers in de overgangperiode naar pensionering waardoor arbeidsparticipatie en maatschappelijke participatie samen centraal staan.

Stichting Loonwijzer – Stichting Instituut Gak

In samenwerking met de Stichting Loonwijzer is een internetenquête gehouden onder 55-65-jarigen. Bijna 12.000 werknemers in deze leeftijdsklasse namen deel. De uitkomsten van de eerste Loonwijzerenquête sluiten aan bij CPB-onderzoek over de huidige arbeidsmarkt voor ouderen. De analyse heeft betrekking op data tot 1 februari 2009. Het is echter mogelijk dat onder invloed van de crisis het beeld verslechtert.

Na toekenning van de subsidie van Stichting Instituut Gak heeft ILC Zorg voor Later een contract getekend met Stichting Loonwijzer betreffende de continuering van de samenwerking van 2010 t/m 2012. Naast het opzetten van een speciale doelgroepgerichte site – 45plusloonwijzer - is er een set extra vragen binnen de salarisenquête van Loonwijzer opgenomen, waarnaar extra onderzoek zal worden gedaan.

De wetenschappelijk directeur van Stichting Loonwijzer zal in februari 2010 een analyse van de periode juli 2008 tot februari 2010 maken, welke door twee bestuursleden van ILC Zorg voor Later zal worden bewerkt.

Ieder kwartaal ontvangt Stichting Instituut Gak een voortgangsrapportage van ILC Zorg voor Later.

Generatie in Tel - Verwey-Jonker Instituut, Fonds Sluyterman van Loo en Stichting RCOAK

Het Verwey-Jonker Instituut ontwikkelt in opdracht van ILC Zorg voor Later een strategisch sturingsinstrument dat de dialoog over ouderen op gang moet brengen tussen belangenbehartigingsorganisaties en beleidsmakers. In 2008 is in overleg met het Verwey-Jonker Instituut gewerkt aan de voorbereiding van een monitorinstrument dat moet bijdragen aan inzicht in prioriteiten in verband met de vergrijzende bevolking. Is Nederland voldoende in staat te anticiperen op het bereiken van de top van de vergrijzing in de jaren veertig? Hoe gaan we die lange periode tegemoet met sterk toegenomen percentage ouderen en hoogbejaarde mensen? Hoe ontwikkelt zich de participatie van mensen in de derde levensfase en kan daartoe stimulans worden geboden?

Het Verwey-Jonker Instituut werkte in 2009 een en ander uit door middel van nadere analyses en met behulp van expertmeetings. Het uiteindelijke doel van 'Generatie in Tel' is de positie van ouderen te verbeteren - in het bijzonder de armste en meest

ILC ZORG VOOR LATER

gemarginaliseerde groepen - op basis van gegevens uit onderzoek en monitoring. Het is de bedoeling dat op basis van een beperkt aantal outcome-indicatoren periodiek de situatie kan worden weergegeven betreffende ouderenzorg en -participatie op nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau.

Ieder kwartaal ontvangen Fonds Sluyterman van Loo en Stichting RCOAK een voortgangsrapportage van ILC Zorg voor Later.

ESF Agework

Het Nederlandse Agentschap van het Europees Sociaal Fonds (ondergebracht bij het ministerie van SZW) heeft ILC Zorg voor Later verzocht inhoudelijke ondersteuning te bieden aan het opzetten, mede aansturen en evalueren van een Europees Netwerk van ESF Agentschappen in ruim tien landen. Het doel van het driejarige project, dat begin 2010 is goedgekeurd door de Europese Commissie is om de ESF-investeringen in een betere werking van de arbeidsmarkt, meer dan voorheen, af te stemmen op demografische veranderingen. Een belangrijk deel van de uitgaven (75 miljard per jaar) wordt ingezet in het educatieve domein en voor sociale innovatie. Het *ESF Age Network* richt zich op levenslange duurzame inzetbaarheid.

ILC ZORG VOOR LATER

Thema Zorg en Wonen

Baanbrekende burgerinitiatieven

Innovaties in woonvormen, architectuur en planologie (Villagemodel, woonzorgcoöperatie, woongroepen nieuwe stijl, multigenerationele planologie)

ILC Zorg voor Later wil graag aandacht geven aan toonaangevende initiatieven voor wonen en welzijn voor ouderen. Een voorstudie naar de mogelijkheden en wensen op dit terrein heeft geresulteerd in het rapport "Baanbrekende Burgerinitiatieven". Naar aanleiding van het gereed komen, heeft de AVRO al een radioportret uitgezonden van een van de in de brochure beschreven projecten in Keulen en is de toenmalige directeur van ILC Zorg voor Later geïnterviewd. Het rapport werd ondermeer aangeboden aan de ministeries VROM en VWS en enkele woningcorporaties.

In dit rapport wordt verslag gedaan van het vooronderzoek naar Innovatieve Woonzorgvormen waarin vraagsturing en participatie centraal staan. Meer in het bijzonder is studie gedaan naar arrangementen waarin het eigen initiatief van senioren een hoofdrol speelt, als bedenkers, aanjagers of leiders van toekomstgerichte woonzorgprojecten, in het bijzonder kopersgroepen en woonzorgcoöperaties, naar voorbeelden uit de Verenigde Staten, Duitsland en Nederland.

Aandacht wordt besteed aan het rapport 'Lifetime Neighbourhoods' van het Britse ILC, waarin voor het eerst gewag wordt gemaakt van multigenerationele benaderingen van woonzorgconcepten. Niet het scheiden, maar het verbinden van leeftijdsgroepen staat daarin centraal. In burgerinitiatieven die meerdere generaties omvatten ligt een deel van de toekomstige basis voor een sociaal en economisch duurzamere samenleving.

De geselecteerde projecten vormen voorbeelden van wat kan worden gedaan op de schaal van wijken of kleinschalige woongemeenschappen.

In het streven naar duurzame condities voor economie en sociale samenleving past het ijveren voor een participatiemaatschappij zonder belemmerende leeftijdsgrenzen, en voor woonvormen die jong en oud onderling stimuleren om elkaar te blijven ontmoeten en te ondersteunen. Maar burgers in de derde levensfase, met een leeftijd tussen pakweg 55 en 75 jaar, hebben daarin een eigen verantwoordelijkheid.

De werkwijze, organisatie en financiering lijken overdraagbaar, omdat bij nader inzien onze culturen wellicht minder verschillen dan we dachten. Innovatieve projecten ontstaan veelal uit onvrede met de lokale praktijk van wonen en zorg en vormen daarop een bij lokale omstandigheden en voorkeuren passend antwoord, waarin nieuwe verhoudingen zich ontwikkelen tussen overheid, particulier initiatief, maatschappelijk middenveld en het bedrijfsleven, en waarin zelfbestemming van senioren een vooropgezet doel is.

Daarnaast trachten we enkele hoofdlijnen te distilleren uit de gesignaleerde trends als hulpmiddel voor het bepalen van criteria waaraan duurzame projecten en burgerinitiatieven moeten beantwoorden en doen we voorstellen voor proefprojecten waarin geselecteerde en daartoe te trainen projectleiders het voortouw nemen.

Onder leiding van prof. dr. J. Allegro is inmiddels een vervolgtraject gestart in Amsterdam Zuid. Hierbij wordt concreet gekeken naar mogelijkheden van zelforganisatie van bewoners. Naast dit project zijn er nog drie andere mogelijke proefwijken geïdentificeerd.

Voor dit project werden ondermeer gelden ontvangen van Stichting RCOAK, de Stichting Sluyterman van Loo en de Van Bylandt Stichting.

ILC ZORG VOOR LATER

Thema ICT en Silver Economy

Digivaardig en Digibewust - Senioren Inspireren

In 2009 is het project Senioren Inspireren van ILC Zorg voor Later, het eSociety Institute en SeniorWeb van start gegaan in het kader van het programma 'Digivaardig en Digibewust' dat is opgesteld in een samenwerkingsverband van ECP.NL en het ministerie van EZ. ECP.nl is een platform van 150 organisaties uit het bedrijfsleven die zich richten op de informatiesamenleving. De deelnemende ledenorganisaties brengen geld bijeen waarmee initiatieven kunnen worden ontplooid. Onder de vlag van ECP.NL functioneert de landelijke werkgroep ICT en Ouderen. Om dit project mogelijk te maken, heeft ILC Zorg voor Later een startsubsidie gegeven. Kern van het project is het blootleggen van motieven van ouderen om gebruik te gaan maken van ICT, als basis voor interventies en campagnes. Er zijn twee voorwaarden gesteld door EZ: 1) samenwerken, 2) de financiële toezegging wordt per jaar uitgekeerd in plaats van in 1x voor 4 jaar. ECP.nl heeft € 100.000,--geormerkt voor 2009. Hiervan is echter slechts een deel toegezegd. Naar vervolffinanciering wordt momenteel gezocht. Op 5 februari vond de startbijeenkomst van dit programma plaats. De projectgroep maakt elke maand een verslag over de voortgang. Er zijn inmiddels 40 mensen geïnterviewd om zo inspirerende verhalen over internetgebruik te verzamelen. Hier worden 10 voorbeeldverhalen uitgehaald. ECP.nl is door het ministerie van EZ aangewezen voor de ondersteuning; zij behartigen ook de financiële afwikkeling.

Grundtvig Leernetwerk

Namens ILC Zorg voor Later neemt Ger Tielen deel aan het Europees kennisuitwisselingnetwerk inzake het motiveren van laag geschoolde ouderen om gebruik te maken van computers en het internet. De ratio achter dit project is de veronderstelling dat campagnes om ouderen te inspireren onvoldoende laag geletterde ouderen bereiken. Voor deze mensen zijn vermoedelijk aanvullende strategieën en methoden nodig. In het netwerk nemen partners deel uit Duitsland (Universiteit Kassel), Griekenland (Geriatrische Zorginstelling Athene) en Cyprus (een lokale educatieve instelling in Paphos). Voor het project is de Nederlandse informele educatieve structuur beschreven en worden verder vooral praktijkervaringen met educatieve methoden en settings uitgewisseld. In Nederland hebben SeniorWeb en het eSociety Institute aan een uitwisseling deelgenomen. Een vertegenwoordiger van het Technologisch Oefencentrum Rotterdam nam deel aan een uitwisseling in Athene. In 2010 wordt dit project afgesloten met een eindrapport en aanbevelingen.

Jan Brouwer Conferentie

Op 21 januari 2009 werd in Haarlem de vijfde Jan Brouwer Conferentie gehouden met als thema 'Solidariteit tussen Generaties onder Spanning'. In de werkrelatie met de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, m.b.t. de Jan Brouwer Conferentie, is ILC Zorg voor Later betrokken bij de themakeuze en de genodigdenlijst. Voor deze vijfde conferentie was een breder thema gekozen dan de voorgaande vier jaren, waar verschillende aspecten van vergrijzing aan bod kwamen. Er werd ingegaan op de feitelijke stand van zaken, actuele knelpunten, en creatieve en concrete adviezen. Sprekers tijdens deze conferentie waren prof. dr. A.H.G. Rinnooy Kan, mr. J.P.H. Donner, prof. dr. P.A. Dykstra, prof. dr. A. Nauta, prof. dr. C.N. Teulings, mw. A.K.C. Kranendonk en prof. dr. M.G. Boekholdt. De conferentie is als zeer positief ervaren en de uitstraling richting ILC Zorg voor Later is zeer groot.

ILC ZORG VOOR LATER

Internationale samenwerking

ILC Alliance jaarvergadering

Op 5 juli vond de jaarvergadering plaats in Parijs, gevolgd door een congres voor geriateren en gerontologen. De ILC-organisaties hebben een inhoudelijke bijdrage aan het congres geleverd. Om praktische redenen is de bijdrage van telkens twee landen toegelicht door één van de leden. Dat leverde op zichzelf interessant vergelijkingsmateriaal op omdat Ger Tielen van ILC in Nederland en Monica Ferreira van ILC in Zuid-Afrika samen één document hadden geproduceerd. Ook was Prof. dr. Rudi Westendorp één van de sprekers op dit congres. Alle ILC's waren op de jaarsvergadering aanwezig. Er is gediscussieerd over toetreding van ILC Tsjechië; er is gesteld dat Tsjechië onder voorbehoud mogen toetreden. Verder zijn er nieuwe kandidaten waaronder Brazilië en Australië. Er is gesteld dat er maximaal zo'n 20 ILC's aangesloten mogen zijn gezien de administratieve belasting. Wens is om zoveel mogelijk bi- en trilaterale projecten op te zetten. Er is ook afgesproken om vaker gezamenlijke activiteiten op te pakken en in de publiciteit te brengen via website en publicaties. In dat kader heeft SANPAD, de organisatie voor wetenschappelijke ontwikkeling en samenwerking Nederland-Zuid-Afrika een voorlopige goedkeuring gegeven aan de samenwerking tussen ILC-Zuid-Afrika en ILC-Nederland op het terrein van dementie. Dit project zal in 2010 van start gaan. Door ILC Global Alliance is de status van NGO bij de Verenigde Naties aangevraagd (subsidie).

World Cities Project

ILC-USA heeft interesse getoond in uitbreiding van het internationale *World Cities Project* tot Amsterdam. In bespreking is een nieuw minder wetenschappelijk en meer uitwisselingsgericht karakter van dit project. Dus een veel meer praktijkgerichte verkenning van sociale innovaties rond de leeftijdsopbouw van de bevolking door direct betrokken bestuurders en beleidsmensen. Het idee is daarbij om samenwerking te ontwikkelen tussen ILC-USA en ILC-Nederland op het gebied van grote stedenbeleid inzake vergrijzing.

ILC ZORG VOOR LATER

Partnerschappen

Tijdschrift Gerōn

In 2009 hebben delegaties van ILC Zorg voor Later en het tijdschrift Gerōn met elkaar overlegd over samenwerking. In een verkennende notitie is nagegaan hoe het tijdschrift functioneel aantrekkelijk kan worden voor vele professionals (en belangstellenden) in Nederland, die op de een of de andere manier in hun bezigheden met vergrijzing, leeftijd of ouderen te maken hebben en zich breed willen oriënteren. Het tijdschrift, dat onder zelfstandige redactie wordt gevoerd, verschaft ILC Zorg voor Later een podium en kan bijdragen in het veroorzaken van 'beweging'. Oriëntatie op internationale ontwikkelingen in de ouderenwetenschappen kan veel toegevoegde waarde bieden. Het tijdschrift kan tevens een podium bieden aan het Nationaal Programma Ouderenzorg, de Leyden Academy, Ti-Go en anderen in de markt, die op het niveau van professionals van tijd tot tijd nieuws te melden hebben. Met ZonMw wordt overlegd over een ontwikkelingssubsidie voor Geron, die het blad in staat kan stellen een professionaliseringsslag te maken en meer lezers te werven en tegelijkertijd een functie te hebben in berichtgeving over het Nationaal Programma Ouderenzorg en andere zaken.

Leyden Academy on Vitality and Ageing

De Leyden Academy gaat medisch studenten en leidinggevendenden in de zorg een éénjarige Engelstalige opleiding (masters) bieden op het gebied van ouderengeneeskundige zorg. Met deze unieke kans voor jong aanstormend talent wil de Vereniging AEGON, initiatiefnemer en financier van de opleiding, een vernieuwende impuls geven aan de ontwikkeling van de gezondheidszorg in het vergrijzende Nederland. In 2009 werd besloten de bureauorganisaties van beide initiatieven in elkaar te schuiven. Hierdoor blijft de continuïteit van de ondersteuning gegarandeerd. De financiële bijdrage van Vereniging AEGON wordt de komende jaren door middel van een inzet in natura (personeel Leyden Academy) gecontinueerd. Op deze wijze blijft de Vereniging AEGON het belang van het werk van ILC Zorg voor Later ondersteunen.

Vereniging Het Zonnehuis

Sedert haar oprichting heeft Zorg voor Later, en naderhand ILC Zorg voor Later, onderkomen gevonden bij Vereniging het Zonnehuis. Zij is de vereniging veel dank verschuldigd. In het kader van de bureau-integratie Leyden Academy en ILC Zorg voor Later is besloten om te verhuizen naar Leiden. Gelukkig heeft de Vereniging Het Zonnehuis zich bereid getoond om ook de komende jaren door middel van een partnerschap te blijven bijdragen aan het werk van ILC Zorg voor Later.

Regionale Kruisvereniging West-Brabant

De Regionale Kruisvereniging West Brabant – één van de weinige zelfstandige kruisverenigingen die ons land nog kent – heeft zich bereid verklaard om een partnerschap met ILC Zorg voor Later aan te gaan en bij te dragen aan de continuïteit van ILC Zorg voor Later. Momenteel wordt deze samenwerking verder vormgegeven.

ILC ZORG VOOR LATER

Overige partners

Communication Concert, Fonds Sluyterman van Loo, Movisie (Zilveren Kracht), NPO Nationaal Programma Ouderenzorg, Stichting Instituut Gak (voor projecten op gebied van arbeid: Loonwijzer, Generaties Samen aan het Werk), Stichting RCOAK, Worldgranny en ZonMw.

Voorafgaand aan de Jan Brouwer Conferentie op 21 januari 2009 organiseerde ILC Zorg voor Later een partnerbijeenkomst. Deze bijeenkomst is als zeer positief ervaren; er was een goede opkomst en een verrassende uitkomst door toezegging van Vereniging AEGON om te praten over een vervolgsubsidie.

ILC ZORG VOOR LATER

Communicatie

Website

ILC Zorg voor Later ziet haar website (www.ilczorgvoorlater.nl) als een belangrijk medium om haar missie uit te dragen en verslag te doen van haar activiteiten. De site trekt ongeveer 800 belangstellenden per maand aan.

In 2009 hebben aanpassingen plaatsgevonden door de nieuwe eindredacteur, die op basis van samenwerking met Gerön is aangetreden.

Nieuwsbrieven

In 2009 zijn drie digitale nieuwsbrieven verschenen. De nieuwsbrief wordt aan 400-450 geïnteresseerden verspreid.

Overzicht publicaties 2009

- Jaarverslag 2009
- Jaarrekening 2009
- Factsheet 2009 - Werk in Beweging
- Baanbrekende Burgerinitiatieven - Innovaties in woonvormen, architectuur en planologie, rapport maart 2009
- Global Aging Report - Threats to Longevity - A Call to Action, ILC Global Alliance, 2009
- Solidariteit tussen de generaties onder spanning, verslag van de vijfde Jan Brouwer Conferentie, Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, april 2009
- Healthy ageing and disease prevention: The case in South Africa and The Netherlands, ILC-Nederland/ILC-Zuid-Afrika, presentatie juli 2009, Parijs

Mediacampagne

In 2009 heeft een communicatiebureau een presentatie gegeven voor een mogelijke mediacampagne 'De tweede helft van je leven'. Het concept is interessant genoeg bevonden voor verdere uitwerking. 2012 wordt het jaar van de ouderen en zou een mooie kapstok kunnen zijn. De financieringsmogelijkheden voor deze campagne moeten nog worden bekeken.

Bestuur en organisatie

Bestuur

Het algemeen bestuur bestond in 2009 uit:

- Mr. J.H. Schraven, voorzitter
- Prof. dr. M.G. Boekholdt vice-voorzitter en secretaris*
- Ir. M.C. van Veen, penningmeester*
- Prof. dr. J.T. Allegro*
- Drs. D.J. de Beus (afgetreden 16 december 2009)
- Drs. A.C.M. Breij
- Drs. H. Bakkerode (aangetreden januari 2009)*
- Prof. dr. R.G.C. van den Brink (afgetreden 16 december 2009)
- Mw. drs. T. van den Klinkenberg
- H. Muller*
- Mw. drs. A. Noordhof
- Prof. dr. B.M.S. van Praag*
- Prof. dr. R.G.J. Westendorp
- Mw. drs. H.J.T. Willemse*

Het algemeen bestuur wordt voorgezeten door mr. J.H. Schraven en is in 2009 viermaal bijeengekomen.

Het dagelijks bestuur* wordt voorgezeten door prof. dr. M.G. Boekholdt en is in 2009 zevenmaal bijeengekomen.

De bestuursleden van ILC Zorg voor Later zetten zich op persoonlijke titel en op vrijwillige basis in voor ILC Zorg voor Later.

Comité van aanbeveling

ILC Zorg voor Later wordt ondersteund door een comité van aanbeveling, bestaande uit onderstaande vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven en de overheid.

- Mw. drs. H. d'Ancona, vml. minister VWS
- Mw. G. Havertong, voorzitter stichting Wiesje, actrice en zangeres
- Mw. drs. A. Jongerius, voorzitter FNV
- Prof. dr. P. van Lieshout, lid WRR en hoogleraar UU
- Mw. drs. T.A. Maas-de Brouwer, oud-president HayVision Society
- Mw. drs. N.W. van Oerle, voorzitter parlementaire themacommissie Ouderenbeleid
- Dr. A.H.G. Rinnooy Kan, voorzitter SER
- Mw. mr. dr. A. Thé, cultureel antropoloog, jurist en schrijfster
- Mw. Prof. dr. E.H. Tonkens, hoogleraar Actief Burgerschap UvA
- Mw. A.M. Vliegthart, voorzitter MBO Raad, kroonlid SER
- Mr. B.E.M. Wientjes, voorzitter vereniging VNO-NCW
- Mr. G.H.N.L. van Woerkum, hoofddirectie ANWB

Financiën

Separaat van dit algemeen verslag wordt een financiële jaarrekening over het jaar 2009 uitgebracht.